

Janusz Orłowski

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-0345-9103

Ola Nieczepa

Kancelaria Adwokacka w Biskupcu

Tajemnica skarbowa a ochrona dóbr osobistych*

Wprowadzenie

Art. 23 Kodeksu cywilnego¹ zawiera katalog dóbr osobistych takich jak: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko, pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania oraz twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska. To wyliczenie jest tylko przykładowe, bo pomieścić tu można i inne wartości związane z osobą oraz różnymi sferami ludzkiej aktywności². Chodzi przy tym o odkrywanie dóbr już istniejących, a nie tworzenie nowych³.

O istnieniu dobra osobistego nie przesądza wystąpienie interesu danej jednostki⁴, bo wynika ono z samego przymiotu osobowości⁵. Nie jest tu istotny zwłaszcza stan psychiki czy stopień wrażliwości⁶, lecz obiektywna ocena czynników wpływających na elementy indywidualizujące (tzw. prywatność)⁷.

Unormowania art. 30, art. 47 i art. 51 Konstytucji⁸ wprowadzają podstawy gwarancji ochrony jednostki. Przyznaje się tu m.in. „każdemu” nienaru-

* Opracowanie uwzględnia stan prawny, literaturę oraz orzecznictwo na dzień 31.08.2018 r.

¹ Ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 459) – dalej: k.c.

² P. Machnikowski, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 59–60.

³ A. Puchała, [w:] I. Lewandowska-Malec (red.), *Dobra osobiste*, Warszawa 2017, s. 30.

⁴ S. Grzybowski, *System prawa cywilnego*, t. I, *Część ogólna*, Wrocław 1974, s. 301.

⁵ Ibidem, s. 297.

⁶ Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2009, s. 17.

⁷ Por. M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I*, Warszawa 2004, s. 83–84 i tam wskazana literatura i orzecznictwo.

⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02.04.1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). Por. też M. Niezgódka-Medek, [w:] praca zbiorowa, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2007, s. 854.

szalną, przyrodzoną i niezbywalną godność, stanowiącą źródło wolności i praw oraz prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia. Unormowania art. 23 i 24 k.c. precyzują tę ochronę w sferze osobistej i majątkowej.

Do dóbr osobistych, jako dotyczących sfery życia prywatnego⁹, zaliczyć też należy informacje objęte tajemnicą skarbową. Właściwie wszystkie informacje („dane”) zgromadzone przez organy podatkowe zgodnie z przepisami normującymi ich zadania, a dotyczące jednostek i zróżnicowanych sfer ich działalności, są objęte taką tajemnicą. Tego rodzaju dane podlegają prawnej ochronie, której gwarancje wyznaczono ramowo w art. 51 Konstytucji¹⁰. Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym. Każdy ma też prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych (ograniczenie tego prawa może określić ustawa) oraz ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą. Ustawą określa się też zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji. Tajemnica skarbowa jest w związku z tym ustawowo chroniona jako element prawa do prywatności (dane osobowe)¹¹.

W niniejszym opracowaniu zostaną poddane analizie zagadnienia ochrony informacji objętych tajemnicą skarbową oraz następstw ich nieuprawnionego ujawnienia w kontekście naruszenia dóbr osobistych. Zaznaczyć należy, że zgodnie z art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Złożone okazuje się przy tym zaliczenie poszczególnych rodzajów informacji objętych tajemnicą skarbową do kategorii dóbr osobistych. Zaznaczyć jeszcze trzeba, że nie będą tu analizowane kwestie ochrony danych osobowych wedle odrębnych przepisów¹² jako niezwiązane bezpośrednio z unormowaniami tajemnicy skarbowej.

Pojęcie i przedmiot tajemnicy skarbowej

Tajemnicę skarbową normują przepisy działu VII i VIII Ordynacji podatkowej z 1997 r.¹³ Zgodnie z art. 293 § 1 i § 2 O.p tajemnicą skarbową ob-

⁹ Por. M. Pazdan, op. cit., s. 85.

¹⁰ M. Wild, [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP, Tom I. Komentarz. Art. 1–86*, Warszawa 2016, s. 1223.

¹¹ W. Stachurski, [w:] L. Etel (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 1642.

¹² Ustawa z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. poz. 1000) oraz rozp. Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. (Dz. Urz. UE L 119).

¹³ Ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 800 ze zm.); dalej: O.p.

jęte są „indywidualne dane zawarte w deklaracji oraz innych dokumentach składanych przez podatników, płatników lub inkasentów”¹⁴. Takie dane mogą wystąpić również w: 1) informacjach podatkowych przekazywanych organom podatkowym przez podmioty inne, aniżeli wyżej wskazane, 2) aktach dokumentujących czynności sprawdzające organów podatkowych, 3) aktach postępowania podatkowego, kontroli podatkowej, kontroli celno-skarbowej oraz aktach postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe, 4) dokumentacji rachunkowej organu podatkowego, 5) informacjach uzyskanych przez organy Krajowej Administracji Skarbowej z banków oraz innych źródeł, 6) informacjach uzyskanych w toku postępowania w sprawach zawarcia porozumień dotyczących uznania za prawidłowe ustalenie cen transakcyjnych, 7) aktach dokumentujących kontrolę raportujących instytucji finansowych (rozdz. 9 działu III ustawy z 09.03.2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami¹⁵), 8) informacjach o wynikach analizy ryzyka, o której mowa w art. 119zn § 1 O.p., oraz innych informacjach i dokumentach, o których mowa w przepisach o przeciwdziałaniu wykorzystywania sektora finansowego do wyłudzeń skarbowych (dział IIIb O.p.).

Tajemnica skarbowa obejmuje informacje o danych osobowych konkretnego podmiotu¹⁶: imiona i nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców. Są to dobra osobiste, o których wprost stanowi art. 23 k.c. Tajemnicą skarbową chronione są także inne zgromadzone przez organy podatkowe informacje, np. o miejscu zamieszkania, wykonywanej działalności gospodarczej lub zatrudnieniu czy nauce, numerach ewidencyjnych, dane o stanie cywilnym, osobach pozostających na utrzymaniu. Odpowiednio tajemnicą skarbową są też objęte dane innych osób, które pozostają w określonych stosunkach prawnych z podatnikiem (np. spadkodawcy, zapisodawcy, pożyczkodawcy itp.)¹⁷, choć w Ordynacji podatkowej stanowi się wprost o danych podatnika, płatnika, inkasenta. Tajemnicą skarbową objąć należy też dane innych podmiotów prawa podatkowego (np. następców prawnych, osób trzecich podlegających odpowiedzialności podatkowej), które znajdują się w opisanej wyżej dokumentacji gromadzonej przez organy podatkowe. W posiadaniu organów podatkowych mogą się poza tym znaleźć informacje o innych podmiotach, na których nie ciąży nawet obowiązki wynikające z przepisów prawa podatkowego, zawarte w składanych przez nie informacjach, wyjaśnieniach, zeznaniach, spra-

¹⁴ Por. hasło *Tajemnica skarbowa*, [w:] B. Brzeziński, H. Litwińczuk, Z. Ofiarski (red.), *Wielka Encyklopedia Prawa. T. XI, Prawo finansowe*, Warszawa 2017, s. 473.

¹⁵ Dz. U. poz. 648.

¹⁶ Por. J. Jeziński, *Tajemnica skarbowa w Ordynacji podatkowej*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci docenta Eligiusza Drgasa*, Toruń 1998, s. 56.

¹⁷ C. Kosikowski, [w:] C. Kosikowski, L. Etel i in., *Ordynacja podatkowa*, Warszawa 2013, s. 1474.

wozdaniach wymaganych wedle stosownych przepisów, bądź w dokumentach zgromadzonych w toku czynności sprawdzających, postępowania podatkowego albo kontroli celno-skarbowej. Wobec tego przez „indywidualne dane” rozumieć należy nie tylko informacje identyfikujące dany podmiot i przezeń przedłożone organowi podatkowemu, ale także informacje obrazujące w jego przypadku:

- wystąpienie elementów obowiązku podatkowego w danym podatku (np. moment jego powstania, podstawa opodatkowania, zastosowane ulgi itp.) oraz zobowiązanie podatkowe z tego tytułu czy kwotę zwrotu podatku,
- rzetelność i prawidłowość wykonywania obowiązków instrumentalnych (prowadzenie właściwej dokumentacji, składanie deklaracji, sprawozdań, wystawianie faktur¹⁸ itp.),
- stan majątku podatnika (np. z wykazów składanych na żądanie organu podatkowego) albo o prowadzonej działalności gospodarczej,
- informacje o dokonywanych transakcjach i wielkości obrotów.

Za specyficzny rodzaj wytworzenia czy zgromadzenia indywidualnych danych w ramach działalności analitycznej organu podatkowego (art. 181 § 1 O.p.) można uznać zbiór informacji włączonych do akt prowadzonego postępowania podatkowego albo kontroli podatkowej bądź celno-skarbowej. Szczególnej ochronie podlegają informacje gromadzone przez organy podatkowe na podstawie art. 182 i nast. O.p.

Do kategorii dóbr osobistych zaliczyć należy te informacje (dane) objęte tajemnicą skarbową, którym taki status można przyznać na mocy art. 23 k.c. Mieszczą się tu dane związane z konkretną osobą, z jej tożsamością i wynikającym z niej prawem do prywatności, jej działalnością, twórczością oraz majątkiem. Kluczowe znaczenie ma tu związek tych informacji z daną osobą, tylko jej dotyczących i związanych z jej aktywnością. Kwestie te oceniać należy na gruncie unormowań prawa cywilnego, z wykorzystaniem także orzecznictwa w tym zakresie¹⁹. Wszystkie jednak informacje dotyczące danych jednostki, zgromadzone przez organy podatkowe, podlegają ochronie jako objęte tajemnicą skarbową.

W piśmiennictwie podkreśla się, że dla obowiązku zachowania tajemnicy skarbowej nie ma znaczenia technika gromadzenia danych nią objętych, ani rodzaj dokumentów, w których je uwidoczniiono, chociaż – na co warto zwrócić

---

¹⁸ Tzw. obowiązki niedaninowe, np. składanie deklaracji, zaprowadzenie wymaganej dokumentacji oraz o terminowym poborze i wpłacaniu zobowiązania podatkowego lub zaliczek na podatek. Por. T. Dębowska-Romanowska, T. Nowak, [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz. Art. 1–86*, Warszawa 2016, s. 1883–1887.

¹⁹ Przykładowo: informacje o stanie zadłużenia są dobrem osobistym, ale informacje o jej majątku już nie – por. orzeczenia: SA w Białymstoku z 15.01.2001 r., I ACa 4/01 oraz SA w Poznaniu z 14.11.2003 r., I ACa 1062/03, cyt. za: M. Rozwadowska-Hermann, *Kodeks cywilny*, edycja druga, Warszawa 2007, s. 27.

uwagę – nie dotyczy to informacji o samych procesach gospodarczych, bo to już nie są indywidualne dane²⁰.

Zagadnienie zakresu danych objętych tajemnicą skarbową zostało naświetlone w orzecznictwie. Jako przykład można wskazać to, że przed wprowadzeniem art. 306ia O.p. podstawę nieujawniania kontrahentowi podatnika danych dotyczących wpłat podatku dostrzegano właśnie w przepisach normujących tajemnicę skarbową²¹. Z kolei ujawnianie danych o podmiotach, którym udzielono ulg w spłacie podatku, stanowiło element informacji publicznej²², podlegającej unormowaniom z art. 33 ust. 1 oraz art. 36 i 37 ustawy o finansach publicznych²³, w tym stanowiących o jawności gospodarowania środkami publicznymi oraz podawania do publicznej wiadomości informacji o umorzonych kwotach zaległości podatkowych²⁴. Bezzasadną odmowę udzielenia informacji w tym zakresie uznano za rażące naruszenie prawa²⁵.

Na uwagę zasługuje teza jednego z orzeczeń NSA²⁶, iż objęcie tajemnicą skarbową indywidualnych danych zgromadzonych przez organ w postępowaniu podatkowym (także w kontroli podatkowej w sprawie o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe) nie wyklucza wykorzystania ich w sprawie dotyczącej innego podmiotu. Jest to dopuszczalne wprost z art. 181 O.p., zatem nie ma potrzeby ponownego przesłuchiwanie świadka, który już złożył zeznania w innym postępowaniu. Odmiennie znaczenie ma bowiem ochrona informacji z akt spraw podatkowych przed nieuprawnionym ich udostępnieniem osobom trzecim od wykorzystania przez organy podatkowe dowodu zgromadzonego już w innym postępowaniu, jeśli jest on istotny dla ustalenia okoliczności faktycznych w kolejnej sprawie. Ponadto ujawnienie przez organ podatkowy danych podatnika jego małżonkowi (nieumocowane na podstawie art. 306h § 1 pkt 3 i § 2 O.p.) również stanowi naruszenie tajemnicy skarbowej²⁷.

²⁰ Por. B. Brzeziński, M. Kalinowski, A. Olesińska (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz praktyczny*, ODDK, Gdańsk 2017, s. 1344 i cyt. tam orzecznictwo oraz M. Niezgodka-Medek, op. cit., s. 854 i tam cyt. literatura.

²¹ Wyrok WSA w Warszawie z 26.05.2010 r., II SA/Wa 414/10, Legalis nr 382118.

²² Wyrok WSA w Bydgoszczy z 7.03.2017 r., II SAB/Bd 128/16, Legalis nr 1631627.

²³ Ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2077 ze zm.).

²⁴ Por. wyroki WSA w Bydgoszczy: z 24.04.2014 r., II SAB/Bd 32/14, Legalis nr 952553 oraz z 04.02.2015 r., II SA/Bd 1321/14, Legalis nr 1258948.

²⁵ Wyrok WSA w Bydgoszczy z 07.03.2017 r., II SAB/Bd 128/16, Legalis nr 1631627.

²⁶ Wyrok NSA z 17.01.2017 r., I FSK 1883/16, Legalis nr 1578283.

²⁷ Wyrok NSA z 06.03.2002 r., I SA/Wr 1436/00, Legalis nr 56234: Sąd stwierdził, że tajemnica skarbową ogranicza możliwość wykorzystywania danych zawartych w aktach nią objętych oraz uprawnia do udostępnienia tych danych jedynie podmiotom ściśle określonym, wymienionym w art. 298 O.p. Przepis ten nie wskazuje małżonka podatnika. Jeżeli dane, jakie znajdują się w posiadaniu urzędu skarbowego, są niezbędne w związku ze sprawą alimentacyjną, to takie informacje – w myśl art. 298 Ordynacji podatkowej – mogą być udzielone sądowi, przed którym taka sprawa alimentacyjna się toczy.

Obowiązek przestrzegania i zachowania tajemnicy skarbowej

Krąg podmiotów obowiązanych do złożenia na piśmie przyrzeczenia o przestrzeganiu tajemnicy skarbowej oraz jej zachowania wyznacza art. 294 § 1 O.p.²⁸ Obowiązek zachowania tej tajemnicy trwa nadal po ustaniu zatrudnienia, zakończeniu stażu, praktyki lub po ustaniu członkostwa w Radzie ds. Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania (art. 294 § 2 i 3 O.p.).

Uwagę zwraca obowiązek przestrzegania tajemnicy skarbowej również przez „inne osoby, którym udostępniono informacje objęte tajemnicą skarbową, chyba że na ich ujawnienie zezwala przepis prawa”, przy czym nie obejmuje on osób, „których dotyczą informacje objęte tajemnicą skarbową” (art. 294 § 4 O.p.) oraz kontrahentów podatnika prowadzącego działalność gospodarczą (art. 293 § 3 O.p.).

Obowiązek przestrzegania tajemnicy skarbowej obejmuje nie tylko nieprzekazywanie informacji, na które ją rozciągnięto, ale też „pozytywny obowiązek takiego działania, aby uniemożliwić dostęp do nich osobom trzecim”²⁹. Z kolei zachowanie tajemnicy skarbowej oznaczać ma tylko obowiązek nieujawniania informacji nią objętych³⁰. Tak ujęte obowiązki związane z bezpieczeństwem danych objętych tajemnicą skarbową uściśla się poprzez:

---

²⁸ Wskazano tu: 1) pracowników izb administracji skarbowej; 2) funkcjonariuszy; 3) pracowników Krajowej Informacji Skarbowej; 4) wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starostę, marszałka województwa oraz pracowników urzędów ich obsługujących; 5) członków samorządowych kolegiów odwoławczych i pracowników biur tych kolegiów; 6) ministra właściwego do spraw finansów publ. oraz pracowników Ministerstwa Finansów; 7) Szefa Krajowej Informacji Skarbowej; 8) osoby odbywające staż, praktykę zawodową lub studencką w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw finansów publicznych lub w innych organach podatkowych; 9) przedstawicieli obcej władzy przebywających w siedzibach organów podatkowych, obecnych w toku postępowania podatkowego lub obecnych w toku czynności kontrolnych, w związku z wymianą informacji; 10) członków Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania.

Por. też art. 21 ustawy z dnia 15.03.1934 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. RP z 1936 r. Nr 14, poz. 134): „Urzednicy i inni funkcjonariusze winni utrzymywać w najściślejszej tajemnicy wszelkie wiadomości o stosunkach majątkowych i dochodowych płatników i osób trzecich, uzyskane przy wykonywaniu obowiązków służbowych. Zachowanie tajemnicy obowiązuje ich również po rozwiązaniu stosunku służbowego”.

Zwiążność tego unormowania łączy się z ograniczeniem tajemnicy do sfery majątkowej podmiotów prawa podatkowego. Tymczasem współczesne ujęcie tajemnicy skarbowej, choć *prima facie* nastawione na ochronę danych osobowych, w istocie też znajduje podstawę głównie w stosunkach majątkowych podatników i innych podmiotów, bo obowiązek podatkowych ze swej istoty ogranicza sferę praw majątkowych jednostki. Niemniej ochronie podlegają wszelkie informacje gromadzone przez organy podatkowe, a dotyczące danej jednostki, a nie tylko jej sfery majątkowej. Wynika to niewątpliwie z szerszego ujęcia praw podmiotowych oraz ich ochrony.

²⁹ Por. J. Jezierski, op. cit., s. 57.

³⁰ Ibidem, s. 57 oraz B. Brzeziński, M. Kalinowski, A. Olesińska (red.), op. cit., s. 1347–1348.

1) otoczenie szczególną ochroną informacji pochodzących z banków i innych instytucji finansowych³¹ (wymienionych w art. 182 O.p.) oraz informacji określonych w ustawie z 09.03.2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami, a także uzyskanych od obcych państw, pochodzących z banków oraz innych instytucji finansowych, czy uzyskanych w postępowaniu w sprawie zawarcia porozumień według przepisów działu IIa O.p.

Zastosowanie znajdują tu zasady określone dla informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” (art. 296 § 1–3 w zw. z art. 297a–297c O.p.³²; do końca 2017 r. była to klauzula „poufne”). Istotne jest też to, że dostęp do informacji pochodzących z banków i innych instytucji finansowych przysługuje wyłącznie pracownikom lub funkcjonariuszom organów podatkowych wskazanych enumeratywnie w art. 295 w zw. z art. 297 § 2 O.p.;

2) wskazanie:

a) podmiotów, którym wolno udzielać informacji dotyczących strony postępowania, uzyskanych od banków i instytucji finansowych (art. 297 w zw. z art. 182–185 O.p.);

b) podmiotów („organy i osoby”), którym organy podatkowe udostępniają akta niezawierające informacji dotyczących strony, a uzyskane od banków i instytucji finansowych (art. 298 O.p.);

c) jednostek organizacyjnych oraz organów, którym organy podatkowe „udostępniają informacje zawarte w aktach spraw podatkowych, z wyłączeniem informacji określonych w art. 182” (art. 299 § 1 i 3 O.p.);

---

³¹ Bank jest obowiązany na pisemne żądanie naczelnika urzędu skarbowego a w toku postępowania odwoławczego na żądanie dyrektora izby administracji skarbowej do sporządzenia i przekazania informacji dotyczących strony postępowania w zakresie: 1) posiadanych rachunków bankowych lub rachunków oszczędnościowych, liczby tych rachunków, a także obrotów i stanów tych rachunków; 2) posiadanych rachunków pieniężnych lub rachunków papierów wartościowych, liczby tych rachunków, a także obrotów i stanów tych rachunków; 3) zawartych umów kredytowych lub umów pożyczek pieniężnych, a także umów depozytowych; 4) nabytych za pośrednictwem banków akcji Skarbu Państwa lub obligacji Skarbu Państwa, a także obrotu tymi papierami wartościowymi; 5) obrotu wydawanymi przez banki certyfikatami depozytowymi lub innymi papierami wartościowymi (art. 182 § 1 O.p.). O upoważnienie do wystąpienia o udostępnienie tych danych organ podatkowy zwraca się do strony postępowania; w razie jej nieudzielenia organ jest uprawniony do złożenia takiego żądania do banku (art. 183–184 O.p.). Unormowania powyższe stosuje się odpowiednio do zakładów ubezpieczeń, funduszy inwestycyjnych, dobrowolnych funduszy emerytalnych i banków prowadzących działalność maklerską oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych i podmiotów prowadzących rachunki zbiorcze (art. 182 § 2–3a O.p.).

Wskazane wyżej banki i instytucje finansowe odmawiają udzielenia informacji, jeżeli żądanie upoważnionego organu podatkowego nie spełnia szczegółowych wymogów (art. 185 w zw. z art. 184 O.p.).

Z uwagi na szczegółowość powyższych informacji, dla zwięzłości niniejszego opracowania przyjmuje się ich skrótowe określenie jako „informacji pochodzących od banków i innych instytucji finansowych”.

³² Por. art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 05.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 412 ze zm.) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19.06.2012 r. w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych dla zabezpieczenia informacji niejawnych (Dz.U. poz. 683).

d) organów, którym udostępniane są informacje o numerach rachunków bankowych posiadanych przez podatników (art. 299 § 4 O.p.).

Odpowiednie organy państwa i samorządu terytorialnego oraz podmioty jakim wolno udostępniać wskazane wyżej informacje, zostały wskazane w przywołanych wyżej przepisach w sposób wyczerpujący. Ich ilość w zmienianych unormowaniach Ordynacji podatkowej z 1997 roku wzrastała. W pierwotnym tekście tej ustawy³³ wskazano 13 organów i osób, którym wolno było udostępniać akta zawierające informacje pochodzące od banków i innych instytucji finansowych (art. 297 O.p.), a akta niezawierające takich informacji – 11 kategoriom organów i osób (art. 298 i 299 O.p.). Na początku 2018 r. takie informacje uzyskać mogą (pomijając tu pracowników i funkcjonariuszy organów podatkowych wskazanych w art. 295–295b O.p.) już organy 25 rodzajów, w tym ich upoważnieni funkcjonariusze (obejmuje to też akta zawierające informacje od banków itp.), jak również organy obcego państwa (art. 297a O.p.), a akta niezawierające informacji pochodzących od banków i instytucji finansowych – organy 27 rodzajów oraz ich pracownicy lub funkcjonariusze. Z jednej strony jest to związane z powstaniem w ostatnich latach nowych organów kontroli i ochrony prawa, a także wprowadzeniem szczególnych i zmienianych procedur w sprawach podatkowych (np. ustalenie cen transakcyjnych, wymiana informacji podatkowych czy stosowanie klauzuli przeciw unikaniu opodatkowania albo przeciwdziałanie wykorzystania sektora finansowego do wyłudzeń), lecz z drugiej strony dowodzi to istotnej w praktyce roli indywidualnych danych gromadzonych przez organy podatkowe dla realizacji zadań szeregu organów władzy oraz ochrony prawa. Informacje objęte tajemnicą skarbową są wobec tego szczególnie istotne z punktu widzenia jednostki – zarówno w świetle wypełniania jej obowiązków o charakterze publicznoprawnym, nie tylko wynikających z ustaw podatkowych, ale także wypełniania niektórych zobowiązań prywatnoprawnych (np. umożliwienie dostępu komornikom sądowym do posiadanych przez organ podatkowy danych o numerach rachunków bankowych podatnika). Na uwagę zasługuje i to, że w aktach o jakich mowa w art. 292 § 2 pkt 3 O.p. mogą znaleźć się informacje zgromadzone w toku kontroli przeprowadzanych w trybie art. 48 ust. 11 ustawy z dnia 06.03.2018 r. Prawo przedsiębiorców³⁴ (bez zawiadomienia o zamiarze jej wszczęcia). W ten sposób – co należy ocenić krytycznie z uwagi na założenie swobody prowadzenia działalności gospodarczej – rozszerza się dostęp do informacji dotyczących przedsiębiorców, jakich niektóre organy nie mogłyby samodzielnie zgromadzić w ramach przypisanych im zadań i kompetencji.

³³ Dz. U. z 1997 r. Nr 137, poz. 926.

³⁴ Dz. U. poz. 646.

Najszerzy dostęp do danych objętych tajemnicą skarbową (w tym także informacji pochodzących z banków lub spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych i innych instytucji finansowych) przysługuje:

1) ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej, dyrektorowi izby administracji skarbowej – w toku postępowania podatkowego, postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe, kontroli podatkowej lub kontroli celno-skarbowej;

2) naczelnikom urzędów skarbowych lub naczelnikom urzędów celno-skarbowych (innym od dysponującego określonymi danymi) – w związku z wszczętym postępowaniem podatkowym, postępowaniem w sprawach o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe, kontrolą podatkową, kontrolą celno-skarbową lub w związku z postępowaniem przejętym w trybie art. 18d O.p.

Taki sam dostęp do tych informacji mają inne organy i osoby wskazane w art. 297 § 1 O.p.

Zgodnie z art. 299 § 2 O.p. organy podatkowe udostępniają też informacje wynikające z akt spraw podatkowych w zakresie i na zasadach określonych w odrębnych ustawach oraz ratyfikowanych umowach międzynarodowych, których stroną jest Rzeczpospolita Polska.

Dane chronione tajemnicą skarbową jako dobro osobiste

Ujęcie tajemnicy skarbowej jako elementu prawa do prywatności wywołuje konsekwencje w zakresie jej ochrony na gruncie prawnokarnym³⁵ i cywilnoprawnym. Osoba, wobec której naruszono – przez ujawnienie – informacje objęte tą tajemnicą, może domagać się ochrony prawnej przewidzianej w art. 23 i 24 k.c. Wymaga to wykazania, że dane objęte tajemnicą skarbową są także dobrem osobistym w ujęciu tych przepisów.

Dobra osobiste należą do praw podmiotowych bezwzględnych; są skuteczne *erga omnes*, niezbywalne oraz niedziedziczne, gdyż gasną z chwilą śmierci podmiotu uprawnionego³⁶. Roszczenia z tytułu ochrony dóbr osobistych nie przedawniają się ze względu na niemajątkowy charakter³⁷. Przysługują od urodzenia i wygasają w chwili śmierci³⁸. Istnieją też kategorie

³⁵ Zgodnie z art. 306 § 1 i 2 O.p., ujawnienie informacji objętych tajemnicą skarbową przez podmiot obowiązany do jej zachowania zagrożone jest karą do 5 lat pozbawienia wolności. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, to grozi za taki czyn kara do 2 lat pozbawienia wolności,

³⁶ Z. Radwański, *Prawo cywilne...*, s. 168.

³⁷ H. Dąbrowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 91.

³⁸ P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 59.

dóbr osobistych, które podmiot „nabywa” na skutek podjętych działań, tzn. wskutek uczestnictwa w pewnych zdarzeniach³⁹.

W doktrynie podkreśla się trudność w definiowaniu „dóbr osobistych”, wynikającą z ich konstytutywnych elementów⁴⁰. Przyjmuje się, że dobra osobiste są wartościami niemajątkowymi powszechnie uznanymi w społeczeństwie, akceptowanymi przez system prawny. Związane są ze sferą psychiczną i fizyczną człowieka, decydującą o jego byciu, pozycji społecznej przejawiając jego twórczą działalność⁴¹. Wśród cech wyróżniających dobra osobiste należy podkreślić ich niemajątkowy charakter i ścisły związek z podmiotem, któremu przysługują⁴². Przypisanie zaś takich cech informacjom chronionym tajemnicą skarbową wykazuje ich przynależność do kategorii dóbr osobistych w rozumieniu art. 23 k.c. Tajemnica skarbową chroni indywidualne dane jednostki, ale już nie informacje zbiorcze, niezindywidualizowane⁴³. Charakter dobra osobistego w postaci takich danych wynika m.in. z faktu, że tajemnica skarbową jest związana z cechami wskazanego podmiotu. Podkreślić należy jednak, że w głównej mierze te dane ukierunkowane są na sferę majątkową jednostek, bo organy podatkowe nie gromadzą – w świetle przepisów prawa podatkowego – samoistnych informacji np. o osobie, bez ich związku z elementami obowiązku podatkowego⁴⁴ w danym podatku, czy odpowiedzialności w prawie podatkowym. W orzecznictwie przedstawiono wszakże pogląd, iż stan majątku i dane o nim nie należą do kategorii dóbr osobistych chronionych w trybie art. 23 i art. 24 k.c. oraz 448 k.c.⁴⁵, aczkolwiek poddany on został krytyce⁴⁶.

Trzeba podkreślić, że niemajątkowy charakter dóbr osobistych wyraża się w tym, że nie sposób określić ich wartości pieniężnej; pośrednio mogą one jednak wpływać na sytuację ekonomiczną człowieka⁴⁷. Naruszenie dobra

³⁹ A. Cisek, *Dobra osobiste i ich niemajątkowa ochrona w kodeksie cywilnym*, Wrocław 1989, s. 41.

⁴⁰ Z. Radwański, *Prawo cywilne...*, s. 18 i 156.

⁴¹ M. Pazdan [w:] M. Safjan, M. Pazdan (red.), *System prawa prywatnego*, t. I, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2012, s. 1233–1234.

⁴² P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 59.

⁴³ Wyrok WSA w Warszawie z 26.05.2010 r., II SA/Wa 414/10, Legalis nr 382118.

⁴⁴ Osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej podlegają na podstawie przepisów ustawy z 13.10.1995 r. o zasadach ewidencji podatników i płatników (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 869 ze zm.) obowiązkowi ewidencyjnemu, jeżeli na podstawie odrębnych ustaw są podatnikami, płatnikami podatków oraz składek ubezpieczeniowych. Zgodnie z art. 5 ust. 2a tej ustawy zgłoszenia identyfikacyjne nie dokonują jednak podatnicy będący osobami fizycznymi objętymi rejestrem PESEL, nieprowadzący działalności gospodarczej lub niebędący zarejestrowanymi podatnikami podatku od towarów i usług.

⁴⁵ Wyrok SA w Poznaniu z 14.11.2003 r., I ACa 1062/03, „Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych” 2005, Nr 2, poz. 6, s. 36.

⁴⁶ Tak np. K. Gorczyca, *Ochrona informacji zawierających tajemnicę bankową na gruncie regulacji chroniących dobra osobiste*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2016, Vol. XIX, nr 28, s. 52.

⁴⁷ Z. Radwański, *Prawo cywilne...*, s. 156–157.

osobistego może wyrządzać szkodę majątkową, przy czym należy odróżnić istotę tego dobra od prawnego znaczenia skutków jego naruszenia⁴⁸.

Wskazuje się w doktrynie na potrzebę odróżnienia dobra osobistego od jego substratu materialnego⁴⁹. Dobrem osobistym są zatem dane objęte tajemnicą skarbową, zaś jego substratem np. wysokość osiąganych przychodów, składniki majątku, numery rachunków bankowych czy wielkość zaległości podatkowych. Takie dane nie stanowią samoistnie prawa majątkowego, choć zakaz ich ujawniania wiąże się realnie ze sferą interesów majątkowych danego podmiotu, w określonym stopniu ukształtowanym i ocenianym w świetle przepisów prawa podatkowego. Jednakże niedopuszczalne ich ujawnianie nie tylko wpłynęłoby na ogólny obraz danego podmiotu, lecz też bieg jego interesów, a nawet mogłoby prowadzić do powstania szkody. Objęcie tajemnicą skarbową informacji o majątku jednostki nie pozwala automatycznie uznać, że prawo do ich ochrony ma charakter majątkowy. Akceptowana jest też w ujęciu teoretycznym relacja odwrotna, kiedy to naruszenie dóbr majątkowych jest źródłem negatywnych przeżyć psychicznych – a o uznaniu ich za majątkowe lub nie, decyduje element dominujący⁵⁰.

Na podmiocie, który uzyskał dostęp do informacji objętych tajemnicą skarbową, ciąży wspomniany już wyżej nieograniczony czasowo obowiązek, nawet po ustaniu zatrudnienia itd., ich nieujawniania (art. 294 § 3 O.p.)⁵¹. Wyjątek stanowią sytuacje, gdy na ujawnienie takich informacji zezwala Szef Krajowej Administracji Skarbowej zgodnie z art. 299b bądź przepisami art. 299c–299e O.p. Zakres dopuszczalnego ujawnienia informacji obejmuje dane chronione tajemnicą skarbową, z wyłączeniem informacji innych (np. objętych tajemnicą bankową itp.). Ujawnienie tajemnicy skarbowej za zgodą Szefa KAS następuje wyłącznie ze względu na ważny interes publiczny lub interes samego podatnika⁵². Poza tym ujawnienie indywidualnych danych w określonym zakresie może nastąpić na podstawie szczególnych przepisów Ordynacji podatkowej⁵³.

⁴⁸ Por. H. Dąbrowski, [w:] J. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, Warszawa 1972, s. 90.

⁴⁹ P. Poglódek, *Majątkowa ochrona dóbr osobistych w kodeksie cywilnym – cz. I*, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 13, s. 608 i in.

⁵⁰ A. Cisek, *Dobra osobiste...*, s. 39.

⁵¹ W. Stachurski, [w:] L. Etel (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 1645–1646. Osoby obowiązane do przestrzegania tajemnicy skarbowej mogą być z niej zwolnione na mocy np. art. 180 § 1 k.p.k.

⁵² W. Stachurski, [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz...*, s. 1665–1666.

⁵³ Np. art. 293 § 3 w zw. z art. 306ia oraz art. 306g, art. 306h, art. 306ha O.p.

Środki ochrony prawnej danych objętych tajemnicą skarbową

Konsekwencją tego, że indywidualne dane (informacje) związane ze sferą tożsamości osoby są objęte tajemnicą skarbową i stanowią jej dobro osobiste, jest ich ochrona majątkowa i niemajątkowa przewidziana w art. 23, 24 i 448 k.c. Ponadto w art. 24 k.c. dopuszcza się możliwość ochrony dobra osobistego na podstawie innych przepisów. Odpowiedzialność karną za ujawnienie informacji objętych tajemnicą skarbową przewiduje art. 306 O.p. Gwarrantcją przestrzegania tajemnicy skarbowej są też unormowania dotyczące dyscyplinarnej odpowiedzialności osób zatrudnionych w organach podatkowych oraz innych organach, którym mogą być udostępniane informacje nią objęte.

Podstawą cywilnoprawnej ochrony dóbr osobistych jest obiektywne zagrożenie naruszeniem lub naruszenie dobra osobistego oraz ich bezprawność. Postrzegać to należy obiektywnie, co znaczy, że przy ocenie czy doszło do naruszenia dobra osobistego decydujące znaczenie ma nie tyle subiektywne odczucie osoby żądającej ochrony prawnej, lecz to, jaką reakcją wywołuje w społeczeństwie zdarzenie, stanowiące podstawę tego żądania⁵⁴. Natomiast przesłanka bezprawności objęta jest domniemaniem, wobec czego wykazanie, że dane działanie nie było bezprawne, ciąży na pozwanym. O bezprawności działania można mówić wtedy, gdy jest ono sprzeczne z szeroko rozumianym porządkiem prawnym⁵⁵.

Ochrona niemajątkowa dóbr osobistych przewidziana jest w art. 23 i 24 k.c. Roszczenie w tym zakresie winno obejmować żądanie zaniechania ściśle określonego zachowania lub usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego. Zanim dojdzie do naruszenia dobra osobistego cudzym działaniem, dana osoba może żądać jego zaniechania, chyba że nie jest ono bezprawne. Gdy do naruszenia takiego dobra już doszło, można też żądać dopełnienia czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków (np. stosownego oświadczenia zawierającego przeprosiny lub sprostowania nieprawdziwych informacji).

Ochronę majątkową dóbr osobistych przewiduje się w zd. 2 art. 24 § 1 k.c. Osoba, której dobro osobiste zostało naruszone, może żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy na wskazany cel społeczny. Ujawnienie danych objętych tajemnicą skarbową nie podlega zadośćuczynieniu pieniężnemu na mocy art. 445 k.c., albowiem przepis ten ma zastosowanie w przypadku naruszenia dóbr osobistych w postaci np.: uszkodzenia ciała, wywołania rozstroju zdrowia lub pozbawienia człowieka wolności.

⁵⁴ A. Puchała, [w:] *Dobra osobiste...*, s. 29.

⁵⁵ *Ibidem*, s. 221.

Pokrzywdzony może jednak domagać się od osoby winnej nieuprawnionego ujawnienia danych objętych tajemnicą skarbową ochrony z art. 448 k.c. Należy wówczas wykazać doznane przez pokrzywdzonego cierpienia fizyczne i psychiczne. Zadośćuczynienie uzależnione jest od udowodnienia winy sprawcy naruszenia dobra osobistego (w przypadku tajemnicy skarbowej najczęściej wystąpiłaby wina nieumyślna w postaci niedbalstwa – bo raczej trudno wyobrazić sobie w praktyce sytuację, choćby z uwagi na ryzyko odpowiedzialności dyscyplinarnej, kiedy pracownicy czy funkcjonariusze organu podatkowego umyślnie ujawniają dane chronione tą tajemnicą).

W myśl art. 24 § 2 k.c. jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych, wedle reguł odpowiedzialności deliktowej. Przyjmuje się, że wymienione w art. 24 § 1 k.c. środki ochrony prawnej, w szczególności prowadzące do usunięcia skutków naruszenia, nie są wyczerpujące. Dopuszczalne są wszelkie środki służące temu celowi, o ile nie są czynem niedozwolonym i są wykonywane w postępowaniu egzekucyjnym⁵⁶. Podstawę prawną odpowiedzialności stanowi tu art. 415 k.c., normujący założenia odpowiedzialności deliktowej za szkody wyrządzone zawinionym zachowaniem. W analizowanym w niniejszym opracowaniu zakresie wskazać zatem należy na potrzebę wykazania, że szkoda powstała wskutek ujawnienia informacji objętych tajemnicą skarbową. Przydatne mogą być tu ustalenia organów ścigania w postępowaniu karnym. Niezbędne jest udowodnienie, że osoby i organy wskazane w art. 294 § 1 i 4 O.p. naruszyły obowiązek przestrzegania tajemnicy skarbowej ze swojej winy (umyślnej bądź nieumyślnej). W grę może wejść odpowiedzialność Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego w związku z działaniami odpowiedniego organu podatkowego.

Wskazać trzeba, że tylko w ściśle określonych przypadkach skutki cywilnoprawne zależą od uprzedniego stwierdzenia popełnienia określonego przestępstwa (wyrok karny ma wówczas moc prejudycjalną). W pozostałych sytuacjach moc wiążąca odnosi się tylko do ustaleń faktycznych, iż popełnione zostało określone przestępstwo. Wydanie wyroku karnego co do popełnienia czynu z art. 306 § 1 O.p. nie jest konieczną przesłanką rozstrzygnięcia sprawy cywilnej w zakresie naruszenia dóbr osobistych poprzez ujawnienie tajemnicy skarbowej, choć może mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy cywilnej i o skutkach tych zdarzeń⁵⁷. Przyznaje się zatem prawu cywilnemu, niezależnie od unormowań zaliczanych do innych gałęzi prawa, autonomię rozstrzygnięcia co do zgodności z prawem zachowań stanowiących podstawę naruszenia dobra osobistego⁵⁸.

⁵⁶ A. Cisek, *Dobra osobiste...*, s. 115.

⁵⁷ J. Rodziewicz, *Prejudycjalność w postępowaniu cywilnym*, Gdańsk, 2000, s. 176 i nn.

⁵⁸ A. Cisek, *Dobra osobiste...*, s. 78.

Na gruncie cywilnoprawnym okolicznościami wyłączającymi bezprawność, są: działanie w ramach porządku prawnego bądź w obronie uzasadnionego interesu społecznego, zgoda pokrzywdzonego, wykonywanie prawa podmiotowego (gdy naruszenie cudzego dobra osobistego ma miejsce w wyniku realizacji własnego prawa podmiotowego, a działanie takie nie stanowi jego nadużycia), stan wyższej konieczności czy obrona konieczna.

Ujawnienie informacji (danych) objętych tajemnicą skarbową w zgodzie z obowiązującym porządkiem prawnym wyłącza bezprawność naruszenia dobra osobistego. Wskazać przy tym należy, że według art. 299b O.p. zgodę na ujawnienie informacji stanowiących tajemnicę skarbową może m.in. wyrazić Szef KAS do celów uczestnictwa pracownika organu podatkowego w postępowaniu w charakterze świadka. Ujawnienie informacji objętych klauzulą „tajemnica skarbową”, poza przypadkami żądania uprawnionych organów i ich pracowników czy funkcjonariuszy, następuje wyłącznie z uwagi na ważny interes publiczny lub gdy jest to konieczne ze względu na cel kontroli podatkowej, kontroli celno-skarbowej lub postępowania podatkowego, lub jeżeli ujawnienie tych informacji urzeczywistni prawo obywateli do ich rzetelnego informowania o działaniach organów podatkowych i jawności życia publicznego.

Wydaje się, że na tle przepisów Ordynacji podatkowej zgoda podmiotu na ujawnienie informacji jego dotyczących i objętych tajemnicą skarbową nie wyłącza tej bezprawności. Obowiązek przestrzegania i zachowania tajemnicy skarbowej wynika przecież wprost z przepisów ustawy i – jak wyżej wskazano – jedynie Szef KAS może wyrazić zgodę na ujawnienie przez naczelników urzędów skarbowych, naczelników urzędów celno-skarbowych i dyrektorów izb administracji skarbowej określonych informacji stanowiących tajemnicę skarbową, i to z uwzględnieniem ściśle określonych przesłanek. Natomiast na gruncie prawa cywilnego zasadniczo zgoda uprawnionego jest oświadczeniem woli wyłączającym bezprawność, przesądzającym o braku naruszenia czy zagrożenia naruszenia dobra osobistego. Nie powinno jednak budzić wątpliwości to, że konstrukcja dopuszczalności udostępniania bądź ujawniania (art. 294 i art. 305p–306 O.p.) informacji stanowiących tajemnicę skarbową (art. 299b O.p.) wyklucza możliwość powoływania się na zgodę pokrzywdzonego jako okoliczność wyłączającą bezprawność ich ujawnienia.

Kolejną przesłanką wyłączającą bezprawność jest działanie w ramach uzasadnionego interesu społecznego. Dopuszczalne jest ujawnienie określonych informacji (ich zakres jest bardzo ograniczony) objętych tajemnicą skarbową m.in. ze względu na ważny interes publiczny i prawo obywateli do ich rzetelnego informowania o działaniu organów podatkowych i jawności życia publicznego (art. 299b § 2 O.p.). Przez interes publiczny rozumie się tu respektowanie wspólnych wartości istotnych dla społeczeństwa lub społecz-

ności lokalnej takich jak sprawiedliwość, bezpieczeństwo, zaufanie obywateli do organów władzy publicznej, sprawność i obiektywizm działania aparatu państwowego⁵⁹.

Wnioski

W konkluzji wskazać trzeba, że zasadne jest przyznanie tajemnicy skarbowej ochrony przewidzianej dla dóbr osobistych, wynikających z uznania pewnych danych za pozostające w sferze prywatności podmiotu. Można też przyjąć, że tajemnica skarbową (informacje nią objęte) nie jest samoistnym dobrem osobistym. Jednak bezpośredni związek z prywatnością danych nią objętych umożliwia dochodzenie praw jednostki w ramach prawa do prywatności.

Indywidualne dane gromadzone w ramach ustawowych zadań przez organy podatkowe są objęte tajemnicą skarbową. Związek informacji objętych tajemnicą z życiem prywatnym osoby czy jej majątkiem powoduje, że zagwarantowana poufność danych powierzonych organom podatkowym musi chronić te sfery. Ich nieuprawnione ujawnienie, niezależnie od odpowiedzialności prawnokarnej czy dyscyplinarnej urzędników i funkcjonariuszy organów podatkowych, stanowić może także podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej.

Zagadnienie ujawnienia tajemnicy skarbowej w kontekście naruszenia dóbr osobistych jednostki nie jest przedmiotem szerszego zainteresowania w polskim piśmiennictwie, ani obszerniejszego orzecznictwa. Trudność w określeniu jednolitego stanowiska w zakresie ochrony danych objętych tą tajemnicą na podstawie art. 23 i 24 k.c. wynika z charakteru jej unormowań oraz ich związku ze sferą majątkową osoby.

Podkreślić jednak należy istotną praktyczną rolę tych unormowań, biorąc zwłaszcza pod uwagę znaczący wzrost w ostatnich latach obowiązków informacyjnych i sprawozdawczych, jakimi obarczani zostają podatnicy i ich kontrahenci w obrocie gospodarczym, płatnicy, jak i podmioty wykonujące na ich rzecz obsługę rachunkową czy prawną. Zakres informacji gromadzonych przez organy podatkowe jest coraz szerszy; wynika to z wprowadzania nowych rozwiązań w zakresie dokumentacji dotyczącej wykonywania obowiązków podatkowych, a istotnym środkiem jej gromadzenia jest informatyzacja kontaktów z administracją skarbową. Znacząco rozszerzony został też w ostatnich latach krąg organów i ich funkcjonariuszy, którym przysługuje – na określonych zasadach – dostęp do danych objętych tajemnicą skarbową. Zatem w aspekcie przedmiotowym (zakres informacji) i podmiotowym

⁵⁹ Wyrok NSA z 8.07.2015 r., II FSK 1318/13, Legalis nr 1331588. Zob. też wyrok NSA z 21.01.2015 r., II GSK 2132/13, Legalis nr 1218475 oraz wyrok NSA z 26.02.2016 r., I OSK 833/15, Legalis nr 1455027.

(dostęp organów i funkcjonariuszy do informacji) następują w unormowaniach tajemnicy skarbowej znaczące zmiany. Można stwierdzić, że rozszerza się w ten sposób zakres ingerencji organów władzy oraz kontroli i przestrzegania prawa w sferę prywatności jednostek. Istota tajemnicy skarbowej, jako obowiązku nieujawniania i zachowania informacji, pod groźbą sankcji karnych pozostaje jednak niezmieniona.

Wykaz literatury

- Brzeziński B., Kalinowski M., Olesińska A. (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz praktyczny*, Wyd. ODDK, Gdańsk 2017.
- Brzeziński B., Litwińczuk H., Ofiarski Z. (red.), *Wielka Encyklopedia Prawa. T. XI, Prawo finansowe*, Fundacja „Ubi Societas, ibi ius”, Warszawa 2017.
- Cisek A., *Dobra osobiste i ich niemajątkowa ochrona w kodeksie cywilnym*, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1989.
- Dąbrowski H., [w:] J. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, Wyd. Prawnicze, Warszawa 1972.
- Dębowska-Romanowska T., Nowak T., [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz. Art. 1–86*, Warszawa 2016.
- Gorczyca K., *Ochrona informacji zawierających tajemnicę bankową na gruncie regulacji chroniących dobra osobiste*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2016, Vol. XIX, nr 28.
- Grzybowski S., *System prawa cywilnego. T. I. Część ogólna*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1974.
- Jeziernski J., *Tajemnica skarbowa w Ordynacji podatkowej*, [w:] Księga pamiątkowa ku czci docenta Eligiusza Drgasa, Wyd. TNOiK, Toruń 1998.
- Kosikowski C., [w:] C. Kosikowski, L. Etel (red.), *Ordynacja podatkowa*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Machnikowski P., [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2016.
- Niezgódka-Medek M., [w:] praca zbiorowa, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, wyd. 4, LexisNexis, Warszawa 2007.
- Pazdan M., [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Pazdan M., [w:] M. Safjan, M. Pazdan (red.), *System prawa prywatnego*, t. I, *Prawo cywilne – część ogólna*, C.H. Beck, Warszawa 2012.
- Pogłódek P., *Majątkowa ochrona dóbr osobistych w kodeksie cywilnym – cz. I*, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 13.
- Puchała A., [w:] I. Lewandowska-Malec (red.), *Dobra osobiste*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Radwański Z., *Prawo cywilne – część ogólna*, C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Rodziewicz J., *Prejudycjalność w postępowaniu cywilnym*, Info Trade, Gdańsk 2000.
- Rozwadowska-Hermann M., *Kodeks cywilny*, edycja druga, C.H. Beck, Warszawa 2007.
- Stachurski W., [w:] L. Etel (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Wild M., [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP, Tom I. Komentarz. Art. 1–86*, C.H. Beck, Warszawa 2016.

Summary

Financial secrecy within tax administration and the protection of personal data

Key words: tax law, civil law, individual data, right to privacy, legal liability.

The taxpayers' personal data, tax remitters and tax collectors provided in tax returns, the information about tax proceedings, tax audit files is a tax secret. This data is closely related to an individual being the individual's personal right. It has been protected by the law. One could also be given such protection under the right to privacy. The purpose of this article was to present pertinent legal provisions. The concept and scope of financial secrecy with tax administration as well as the principles of liability provided by the Polish Tax Code were analysed. The authors discussed the relations between the regulations regarding financial secrecy and personal rights. The article concluded that the information protected by the institution of tax secrecy is also a subject to legal protection given to personal rights.

